

WAARDZEGGER

LENTE 2023

met o.a. in dit nummer:

- Het feest is begonnen!
- Interview met **Coby Smit**
- De dwergmuis
- De Griendjes (deel 1)
- Gi-Ga- groen
- Uilen hebben hulp nodig
- Natuur opgeruimd!
- Oproep voor de ALV

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoeksche Waards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Verschijnt ieder kwartaal
 ISSN 1389-7454
 Jaargang 16 nr. 1, oplage: 1800
 HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar
 IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
 Telefoon: 0186 621 888
 Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwl.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur
 Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
 Vanaf 1 maart 2020 is het NLC tot nader order niet meer geopend voor publiek, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Thijs Jasperse (voorzitter@hwl.nl)
 Theo Schuurmans (secretariaat@hwl.nl)
 Aad Bruijzeel (penningmeester@hwl.nl)
www.hwl.nl

Redactie

Piet Schram (opmaak/vormgeving/eindredactie)
 Marcus Dekker (tekstcorrectie)
 Aad Bruijzeel (verzending/verspreiding)
waardzegger@hwl.nl

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.
De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.
Vorbereiding verzending
 HW Werkt

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>
 https://twitter.com/HW_Landschap
 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Maar liefst 27 nieuwe leden heeft HWL er de afgelopen maanden bijgekregen! Daar word je vrolijk van! Toch verdween mijn opgewekte humeur, toen ik deze week tijdens mijn ochtendwandeling weer langs een grote hoeveelheid afval liep, o.a. (grote) stukken piepschuim). Na de oplevering van de nieuwe wijk in ons dorp, ruim een jaar geleden, is het in de grote haag gewaaid en daar blijven liggen. Elke keer als ik er langskom, bijna dagelijks, stoort ik me eraan; vandaag iets meer dan anders... Nog geen honderd meter verder lagen lege bierblikjes. Verder langs mijn route achtereenvolgens veel afval van een bekende hamburgerketen, lege blikjes van energydrink, zelfs een lege wijnfles, veel plastic verpakkingsmateriaal, een lege pot pindakaas(!) en achter de afrastering onderaan de dijk een verloren achterklep van een landbouwaanhangertje, welke er ook al ruim een half jaar ligt. Wat beweegt toch iemand rommel of afval zomaar achter zich te laten? Prijzenswaardig is dan ook te lezen dat HWL-leden individueel het afval van anderen opruimen, zoals de actie langs de Goidschalxoordse dijk, waar Merijn, over slechts een afstand van 100 meter (!), maar liefst 23 lege blikjes verzamelde! Ook grotere opruimacties, ondersteund door Water Natuurlijk, hebben inmiddels plaatsgevonden. De 'vangst' langs de N217 eind vorige maand bestond, over een stuk van ca. 2,5 km, uit: 109 blikjes, 7 kartonnen flacons en 5 plastic flesjes! De afgelopen (én toekomstige) files zullen zeker bijdragen aan deze vervuiling!! Achter in deze uitgave wordt een artikel aan de schoonmaakactie besteed.

Wat vindt u nog meer in deze uitgave?

Het is u natuurlijk niet ontgaan dat HWL aan haar 50-jarig jubileumjaar is begonnen. Over de geweldige openingsdag doet onze voorzitter verslag, gevolgd door een overzicht van de geplande jubileumactiviteiten in dit aankomende kwartaal. Centraal in het jubileumjaar staat het Takkenfeest. In ons interview de bedenker daarvan: Coby Smit. Van haar hand is ook het eerste deel van het ecologische sprookje De Griendjes. Jeugdeducatie neemt ons nog even mee terug naar 2022, het jaar van de grote getallen. Dan het kleinste knaagdier van Nederland, de dwergmuis. Als u het artikel over de schapenkuddes straks heeft gelezen, weet u ook hoe een schaap die op zijn rug ligt recht op moet zetten. Natuurfotografie heeft zich in Natuurcentraal weer van haar beste kant laten zien. De plantenwerkgroep begaf zich op de educatieve toer en doet verslag. Ook een artikel over hoe HWL denkt over zonnepanelen op land of water. Vervolgens doet de uilenwerkgroep een beroep op menskracht om hun gelederen te komen versterken. Tenslotte de oproep voor de ALV, op donderdag 30 maart. Als laatste moet nog vermeld worden dat twee nieuwe instanties zich bereid hebben gevonden in ons blad te willen adverteren: het Museum Hoeksche Waard en de nieuwe eigenaar van ParkTrust. Veel leesplezier!

Foto voorpagina:

De knotwilg, symbolisch voor ons Hoeksche Waards Landschap
 Piet Schram

Piet

Van de voorzitter...

De mooiste dag van januari was zaterdag de 28^e en wel om meerdere redenen. Geen wolkje aan de lucht en nauwelijks wind. En we vierden met 150 HWL'ers het 50 jarig bestaan en de start van het jubileumjaar. In optocht, vooraf gegaan door een trommelaar, gingen we naar de dijk waarop HWL 50 met wilgentenen stond geschreven. De burgemeester onthulde het kunstwerk. En daarna vierden we feest. Met een diner. Maar vooral met verhalen, zowel van een aantal dragers van HWL van de afgelopen tientallen jaren als de verbeelding door middel van de eerste aflevering van de video serie. Het was een mooi feest. Door een aantal aanwezigen omschreven als een 'warm bad'.

Graag wil ik stilstaan bij die verhalen. De verhalen over de Hoeksche Waard en van de mensen die zich met liefde inzetten voor de Hoeksche Waard. Iemand die tegen mij zei: "Onze opdracht is de Hoek-

sche Waard te koesteren en goed voor onze kinderen achter te laten".

Naadloos sloot Adriaan Geuze daarbij aan. De beroemde landschapsarchitect, die geboren in Dordrecht, de Hoeksche Waard op zijn duimpje kent. We hadden hem, in een bijeenkomst met ruim 100 relaties van HWL op 1 februari, uitgenodigd in het kader van "Lonkend Perspectief 2073" zijn visie op de toekomst van de Hoeksche Waard te geven. Adriaan schetste vanaf het verre verleden de grote ontwikkelingen die de Hoeksche Waard heeft doorgemaakt tot het prachtige eiland dat het nu is en riep op zeer zuinig te zijn op ons eiland. Zowel vanuit het oogpunt van de zeer vruchtbare zeelei, als het prachtige polderlandschap, dat hij bejubelde.

Kortom, het jubileumjaar is zeer inspirerend begonnen. Lering hieruit is dat naast kennis, beheer en educatie de verhalen nog veel beter verteld moeten worden.

Thijs Jasperse

En dat we ook daardoor hopelijk zeer vele medeburgers kunnen bereiken om na te denken over het plan voor de Hoeksche Waard.

Foto: Aad Bruijnzeel

Minicursus Dagvlinders

Welke dagvlinders zijn er in de Hoeksche Waard? Hoe herken je ze? Wat is hun levenscyclus?

Voor wie nieuwsgierig is naar het antwoord op deze vragen, organiseert het Hoekschewaards Landschap de minicursus "Dagvlinders voor beginners".

De minicursus bestaat uit een theorie-avond en een excursiemiddag.

Kosten: € 10 voor leden
€ 15 voor niet-leden.

Aanmelding/informatie bij:
ton.schilperoord@hwl.nl

De **theorie-avond** is op donderdag 11 mei van 19.30 -22.00 uur in natuurbezoekerscentrum Klein Profijt, Zalmpad 11, Oud-Beijerland.

De **excursie** is op zaterdag 13 mei van 13.00 – 15.00 uur, locatie: Borrekeem, parkeerterrein: Bosweg Zuid-Beijerland.

inhoudsopgave

- Colofon / redactioneel 2
- Van de voorzitter... 3
- Het feest is begonnen... 4
- Jubileum activiteiten 5
- Interview met Coby Smit 6-7
- Ode aan de HW (gedicht) 8
- Grote getallen... 9
- Oproep boekpresentatie 10
- De dwergmuis... 11
- Schapenkuddes... 12-13
- De Griendjes (deel 1) 13
- Nature centraal 14-15
- Gi-Ga groen! 16
- Gewoon bijzonder... 17
- Alleen de zon gaat voor... 18
- Blij met de nieuwe keuken! 19
- De uilen hebben hulp nodig! 20
- Bijen in de griend! 21
- Huis van de vis niet op orde 22
- Natuur opgeruimd! 23
- Oproep ALV op 30 maart 24
- In memoriam 25
- Prikbord/Adverteerders 26
- Adverteerders 27-28

Het feest is begonnen!

Door: Renée Ruisch

Vereniging Hoekschewaards Landschap (HWL) bestaat 50 jaar. Zaterdag 28 januari 2023 opende waarnemend burgemeester Aptroot het feestjaar door het lint door te knippen van één van de vele objecten van wilgentakken, die in het kader van het 'Takkenfeest' zijn gemaakt. Aptroot bedankte de vrijwilligers van HWL voor een halve eeuw inzet voor de natuur: *“De Hoeksche Waard is prachtig”*, waren de woorden van onze burgemeester, *“Mede dankzij het geweldige werk van HWL”*.

Wat was het prachtig weer. Het zonnetje maakte dat deze januardag zelfs warm aanvoelde en de bubbels waarmee werd geproost, smaakten daardoor nog beter. Na de openingshandeling ging de trommelaar voorop om alle gasten weer terug te brengen naar het Nationaal Landschaps Centrum, waar het feest voor de leden van de vereniging verder ging.

Daar was ook de eerste voorzitter van 1973, Aad van Tichelen, aanwezig en het was mooi dat huidig voorzitter Thijs Jasperse hem een aantal vragen kon stellen. Daarna werden de 150 aanwezige leden getraakteerd op de eerste beelden van de documentaire 'Hoeksche Waarde' van filmmakers Eelco Romeijn en André de Geus. Zij geven in een serie korte documentaires een intieme kijk op het samenspel van mens en natuur in de Hoeksche Waard. Met HWL-bekenden Gaëlle Cagé en Dick van Houwelingen en natuurlijk het Hoekschewaards landschap in de hoofdrol.

Daarna werden de 17 iconische soorten geïntroduceerd die de Hoekschewaardse natuur zo uniek maken. Deze lijst is tot stand gekomen dankzij een samenwerking tussen HWL, Waterschap Hollandse Delta, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de Gemeente Hoeksche Waard. De '17' van de Hoeksche Waard worden goed in de gaten gehouden. Als we weten dat het met deze soorten goed gaat, weten we dat het goed gaat met de natuur in Hoeksche Waard. Projectleider Theo Schuurmans gaf uitleg over dit project en overhan-

digde alle aanwezigen het interactieve Ganzenbordspel waarin de 17 iconische soorten de hoofdrol spelen.

Vervolgens was het aan de burgemeester die samen met Flip Scherbeijn, één van de leden van het eerste uur, het metersbrede doek met het Lonkend perspectief voor de toekomst onthulde. Met ondernemers, kunstenaars, natuurliefhebbers, ontwerpers en politici aan tafel zijn de eerste schetsen gemaakt van een mogelijk toekomstbeeld. Schetsen die bedoeld zijn als 'praatstuk' bij verschillende brainstormsessies over de toekomst die jaar gaan plaatsvinden. Voordat de bijna 150 gasten aan het feestdiner konden beginnen, ging presentatrice Sanne Waldek-

Burgemeester Aptroot opent jubileumjaar Vereniging HoekscheWaards Landschap. Foto: Heijblom Fotografie

ker in gesprek met acht leden van het eerste uur om de verhalen van vroeger op te halen. Het was heerlijk om de mannen en dame van toen te horen vertellen, hoe het allemaal zo is gelopen.

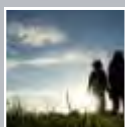
Daarna was het hoogste tijd voor een gezellig gezamenlijk diner. Aan lange tafels werd druk gegeten en bijgepraat. Al met al kunnen we terugkijken op een ouderwets gezellig HWL feestje!

De geserveerde maaltijd aan het einde van een prachtige dag lieten de aanwezige leden zich goed smaken. Foto: Aad Bruijnzeel

- Jubileum activiteiten -

2de kwartaal

Dinsdag 28 maart

Aflevering 5 docu "Hoeksche Waarde" online

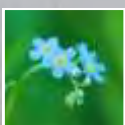
De vijfde aflevering van docu Hoeksche Waarde is vanaf 28 maart te zien op onze website hwl.nl.

Donderdag 14 april

Aflevering 6 docu "Hoeksche Waarde" online

De zesde aflevering van docu Hoeksche Waarde is vanaf 14 april te zien op onze website hwl.nl.

Donderdag 21 april

Start project: "het verhaal bij de plek"

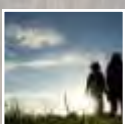
De eerste palen met QR-codes gaan op verschillende plekken in de Hoeksche Waard de grond in voor het nieuwe project: "het verhaal bij de plek".

Donderdag 28 april

Aflevering 7 docu "Hoeksche Waarde" online

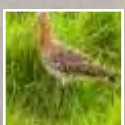
De zevende aflevering van docu Hoeksche Waarde is vanaf 28 april te zien op onze website hwl.nl.

Zondag 14 mei

Aflevering 8 docu "Hoeksche Waarde" online

De achtste aflevering van docu Hoeksche Waarde is vanaf 14 mei te zien op onze website hwl.nl.

Zondag 14 mei

Weide- en akkervogelexcursie

Weide- en akkervogelexcursie in het Oudeland van Strijen gegeven door Dick van Houwelingen en Marianne van der Waal.

Donderdag (Hemelvaartsdag) 18 mei

Dauwtrappen: wandeling met ontbijt!

's Ochtends vroeg wanneer de natuur ontwaakt, op pad met goed gezelschap en aansluitend ontbijten op Klein Profijt. Genieten van het dauw op het blad, opkomende zon en het orkest van vogelgeluiden. Dat betekent vroeg uit de veren, maar daar krijg je geen spijt van!

Vrijdag 19 mei

Nachtvlinderexcursie bij zonsondergang

De meeste nachtvlinders leiden een verborgen leven. Er zijn echter een paar manieren om ze toch te zien te krijgen. Tijdens onze vlinderexcursies gaan we in de Heemtuin in Piershil op zoek naar de meest bijzondere soorten. Laat je verrassen door de vele kleuren, patronen en vormen van de nachtvlinders!

Zaterdag 27 mei

Fietsroute langs de vogelkijkplekken (Oost-Hoeksche Waard)

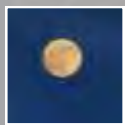
Vogelaars, leden van de Vogelwerkgroep, staan voor je klaar met kijker en telescoop, om fietsers te vertellen, wat er op deze plekken te zien en te beleven is. Vogelkijkstops zijn bij de Oosterse bekade Gorzen, Oeverlanden Hollands Diep, Kuipersveer en Groot Koninkrijk. De fietsroute wordt binnenkort bekend gemaakt.

Zaterdag 10 juni

Fietsroute langs de vogelkijkplekken (West-Hoeksche Waard)

Vogelaars, leden van de Vogelwerkgroep, staan voor je klaar met kijker en telescoop, om fietsers te vertellen, wat er op deze plekken te zien en te beleven is. Vogelkijkstops zijn bij de Klein Profijt, Korendijkse Slikken, Zuid-Beijerlandse bos en de Tiendgorzen. De fietsroute wordt binnenkort bekend gemaakt.

Woensdag 21 juni

Midzomernacht: nachtwandeling

HWL organiseert een leerrijke en avontuurlijke nachtwandeling. Nadere informatie komt binnenkort beschikbaar.

- Voor aanmelden en achtergrondinformatie zie hwl.nl / agenda -

Buiten het gezichtsveld...

Door: Els van Gemeren

Coby Smit, vrijwilligsters bij HWL sinds 2007, komt uit Brielle en was als meisje altijd met haar vriendinnen aan het “schobberen” op de wallen van Brielle. Met één van haar vriendinnetjes van toen, deelt ze dit jaar 61 jaar vriendschap. Om hun gezondheid en vriendschap te vieren, lopen zij regelmatig een stuk Pieterpad. Na de middelbare school ging zij met haar broer op zijn Puch maxi naar een informatiedag in de Hogeschool Olaertsduyn in Rockanje. Het is ‘m niet geworden. Ze wilde geen studie of saai werk, maar zelfstandigheid en haar eigen beursje vullen.

Rotterdam

Coby: “Mijn avontuurlijke geest vond Brielle al snel te klein en weinig spannend. Bij de eerste mogelijkheid vertrok ik met mijn lief naar een huisje onder de huurwaarde voor fl. 63,- p.m., op het Noordereiland in Rotterdam. We kochten een wasmachine die we met ons als 4 huurders gebruikten. Met de 2 buurjongens hebben we met een fles wijn het hele eerste wasprogramma meegekeken. Een zeer kleine woonruimte, maar ons paais!

Vrije tijd

Altijd in voor spannende zaken werd ik vaste bemanning van een zeewaardig jacht. Lange wedstrijden en zwaar werk op het voordek, maar altijd zeeziek. Het alternatief vond ik door met een 12 collega’s vanuit ons werk in Gouda te surfen op de Reeuwijkse Plassen. Na het surfen gezellig met elkaar warm worden in de kroeg.

Ik ben één van de gelukkige mensen die heel veel wensen heeft gerealiseerd: parachutespringen, veel en vaak skiën, paragliden tijdens wintersport en duiken. Het leren van de duiktaal vond ik fascinerend, vooral de gebaren voor tonijn en haai.

Mooie en spannende reizen met de rugzak gemaakt. Zelfs met een vriendin 4 weken naar Indonesië voor een mogelijke baan als vakantieparkmanager op Bali. De tweede dag zag ik al in dat het niets voor

mij was. Voor een betere aansturing zou ik de cultuur van de mensen moeten aanpassen en dat was me een station te ver. Laat de mensen in hun waarde! Maar de trektocht na het Bali-avontuur naar Lombok en Sulawesi was een ongekend feest.

Met mijn 4 vriendinnen pot ik iedere maand voor een week vakantie in/op gezellige plekken, zonder onze partners. Maar ook samen met mijn partner is het volop genieten. Vaak gaan we de bergen in of genieten in Schotland.

Muziek en motor

Tot 2013 mocht ik alle Kuipconcerten van Bruce Springsteen bezoeken en hetzelfde geldt voor Pink

Floyd. Wat een bofkontje. Zoveel muziek genoten!

Ik slaagde in 1 keer voor mijn motorrijbewijs en was de koning te rijk. Helaas besloot mijn lief mij alleen met mijn motor achter te laten. Het was mijn enige vervoermiddel. Daarom improviseren met enorme bolchrysanten onder m’n jas en een kerstboom tussen m’n Japanse snelbinders. Ik had dus wél een kerstboom, maar mét een knik.

Wens

In mijn singleleven had ik 1 wens: een kippenhok in een groen weiland of bos met een ligbad én een vriendje om dit te delen.

Zo geschiedde. Ik ontmoette Rob en kwam in een heerlijke dijkhuisje

Genieten op de Esscheplaat met Dick van Houwelingen en Jan van Westen (midden)...

bij hem in de Hoeksche Waard te wonen. Wij delen ons leven inmiddels 25 jaar met gezelligheid, gastvrijheid, 2 lieve jachthonden aan de Bourgondische kant van het leven.

Lidmaatschap HWL

Tijdens een wintersport hoog in de Franse Alpen las ik een artikel over een nieuw te starten natuurgidsencursus bij het Hoekschewaards Landschap. Midden in de sneeuw en witte bergen, heb ik naar HWL gebeld om mij aan te melden voor de cursus. Ik was welkom en klaar voor een nieuwe dimensie: natuur!! Met gelijkgestemde zielen begonnen we aan een cursus van bijna 2 jaar. Tijdens de studieweekenden moesten we pijnlijk vroeg op. Het gevoel om de eerste vogel in het stikdonker te horen zingen is een geweldige ervaring die ik iedereen gun. Met glazen buizen in de sloot dreggen en kijken of je een fortuinlijke vangst hebt.

Bedenker Takkenfeest; een duizendpoot met avontuurlijke geest en altijd bezige brein!

Een geweldige ervaring om voor het eerst met een oculair te werken en te zien dat de net geplukte mosjes met zaaddoosjes hun dekseltjes openen omdat de werkruimte warm is. Wat is er mooier om dat als gids te delen? Ik vond het geweldig en het werd een nieuwe manier van leven. Je zintuigen en kennis ontwikkelen zich razendsnel door toedoen van onze docenten die dit met aandacht en liefde toestopten. Ik zou iedereen zo'n prachtige HWL-cursus toewensen. Je leert en waardeert zoveel meer over het gebied waarin je mag leven. Als toegift heb ik er geweldige vrienden aan overgehouden. Mensen met een zelfde toon in hun ziel. Ook heb ik de cursus Nationaal Landschapsgids in 2010 gevolgd.

Beroep duizendpoot

Met carrière maken, was ik nooit

Met Marianne van der Waal (r) een tunnel bouwen voor het Takkenfeest...

bezig. Op banengebied was ik snel verveeld, maar nooit één dag zonder werk. Nooit spijt dat ik geen opleiding had.

Mijn beroep was duizendpoot. Ik vond alles leuk en wilde alles proberen en ontdekken. Computercursussen geven, een opleidingscentrum opzetten. Een prachtige tijd volgde bij het IJssellandziekenhuis in Capelle aan den IJssel. Helaas heeft de baan van (ge)bouwcoördinator, met verhuizingen, verbouwingen, nieuwbouw en renovaties, mij een volledige burn-out gebracht. Omgaan met werkdruk zorgde dat ik niet terug in mijn oude baan kon, daardoor mocht ik proberen of ambtelijk secretaris van de ondernemingsraad iets voor mij was. Tja, dat klonk suf. Maar....

het bleek een leuke baan, waarin ik lang heb kunnen groeien en functioneren in mijn herstel tempo. Twee jaar geleden heb ik na 25 jaar ziekenhuis besloten om te stoppen en van mijn leven te genieten. Op naar mijn pensioen! Wat een weelde, wat een rust.

Vrijwilliger bij HWL

Tot ik per ongeluk het Takkenfeest bedacht. Wat een drukte, wat een volle agenda, wat een ontmoetingen en kennismakingen met fantastische mensen, waar ik mee mag werken. Leven in en mét de natuur. Met elkaar iets bijzonders aan het landschap toevoegen. Werken met wilgen, creativiteit, fijne mensen. Een (takken-)feest!

Ik kan ongelooflijke energie krijgen van de mensen waar ik mee omga. Zowel tijdens het vrijwilligerswerk als privé. Bijzonder hierin zijn mijn Bourgondische vrienden, allen uit de Hoeksche Waard. Tot tranen toe bulderen met elkaar, hele gezellige natuurwandelingen maken, gesprekken op zielniveau, ongeremd fantaseren over het leven en erna aan de neut en verder bulderen.

Wat wil ik nog meer? Ik ben een gelukkig mens."

Tevreden over het resultaat van de gevlochten wilgenkorven, v.l.n.r. Steffen Rosin, Leny Goedhart, Hanneke Pederiet, Cobi, Gaëlle Cagé, Yvette de Bruin, Paul Schaap, Marcel de Jong en Theo Leijdens.

Februari dichtregels uit het vrije veld

(Met nog een vleugje Valentijn)

Waar de zon lange lijnen maakt als de dagen lengen
en de wolken het zicht markeren van het hemelperspectief,
daar zet ik stappen in dit landschap mij zo lief.

Links het zwart van omgeploegde klei,
rechts het eerste groen van een nieuwe wei.

Overvloedig hemelwater sijpelt diepe sloten in
en vult gestaag de geul waar waterhoentjes waden.

Verderop staat een reiger pootje te baden.
Waar reuze wieken draaien, gakken ganzen in de lucht.
Ik vraag mij af 'Voor wie zijn zij gevluht?'

Daar langs de dijk, tonen knoestig geknotte wilgen
hun wonderlijk gevormde pracht.

Voorbeeld van ware overlevingskracht.
Ik wandel waar de zee mij overstijgt,
dankbaar voor droge voeten, niet zeker of dat blijft.

©Sabine Alders-du Bosc/februari 2023

Een bescheiden ode aan 50 jaar Hoekschewaards Landschap, want hier in dit prachtig polderland werken mens en natuur hand in hand.

Grote getallen...

Door: Henk van Noordwijk (wg jeugdeducatie)

In een jubileumjaar, zoals we nu meemaken, hebben we nogal eens de neiging om terug te kijken. Liefst een jaar of vijftig. Maar de werkgroep Jeugd Oud-Beijerland wil je nu even meenemen naar vorig jaar, 2022 dus.

Er zijn toen maar liefst 3211 leerlingen van 35 verschillende scholen bij ons langs geweest! Dus de kinderen die in Numansdorp op bezoek zijn geweest, zijn hierbij nog niet opgeteld. Is dat veel, ruim 3200 leerlingen? Ik dacht het wel. Zo waren er 858 kleine kinderen die met puntmutsen op het KABOUTERPAD hebben gelopen. Voorwaar een flinke stoet.

En 531 wat oudere kinderen hebben we meegenomen om te STRUINEN OP DE STAART, om de Schotse Hooglanders en de Konikpaarden nader te bestuderen. We gaan je niet vermoeien met futilliteiten, maar toch willen we even gezegd hebben, dat er 92 kinderen 'last' hadden van LENTEKRIEBELS, dat er 320 leerlingen de ZOMER IN HUN BOL hadden, 172

basisschoolleerlingen TREK IN DE HERFST hadden en precies hetzelfde aantal, 172 dus, zeiden: HA HEERLIJK HERFST. Bovendien kwamen 262 kinderen ontdekken wat er allemaal voor moois zit in 262 braakballen van uilen. Dat getal had veel groter kunnen zijn, als we in de eerste maanden van 2022 niet hadden moeten besluiten om het BRAAKBALLEN PLUIZEN af te gelasten in verband met coronamaatregelen.

Dit zijn allemaal namen van de diverse natuurpleinen welke wij jaarlijks kunnen aanbieden aan de scholen in de Hoeksche Waard. Er zijn er nog meer, hoor. Het voert te ver om ze allemaal op te noemen. In elk geval vinden we het fantastisch dat we elk jaar zo veel kinderen mee kunnen nemen naar buiten.

En ja, nu we het toch over grote getallen hebben, moet ik toch even iets sombers vertellen.

Onze groep vrijwilligers in Oud-Beijerland wordt er natuurlijk niet jonger op. Hier en daar wat grijs haar, soms wat stramme ledematen. Hier hebben we dus *geen* last van de grote getallen. In tegendeel. We komen gewoon mensen tekort! Wat zou het zonde zijn wanneer we noodgedwongen moeten stoppen met het rondleiden van de kinderen van de basisscholen. En dat zit er toch een beetje aan te komen, als er geen nieuwe vrijwilligers bij komen.

Dus: heb je een ochtendje tijd, loop eens een rondje met ons mee. Je hoeft ook niet gediplomeerd te zijn. Liefde voor natuur en voor kinderen is meer dan voldoende.

Alsjeblieft!

Interesse als begeleider bij de jeugdeducatie?
Bel Henk van Noordwijk
(06-1067 8899)

Argusvlinder (foto: Henk van Noordwijk)

BOEKPRESENTATIE VIEZEN STINKVISSSEN

6 MEI

NATIONAAL LANDSCHAP CENTRUM
VEERWEG 1C NUMANSDORP

15:00 UUR

Wij nodigen u uit voor de presentatie van het boek
Viezen Stinkvissen i.s.m. Pekel.

Na afloop van de voorstelling is er gelegenheid
voor ontmoeten en een drankje.

Gaarne aanmelden per mail:
boek@theoschuurmans.nl

of app: +31(0)651-051688

Het boek wordt na afloop te koop aangeboden voor € 30. Niet aanwezig? Bestel dan via mail of app.

De dwergmuis...

Door: Merijn van den Hoogenhoff (wg zoogdieren)

De dwergmuis is het kleinste knaagdier van Nederland en eentje met een heel hoge aaibaarheids- en aahh-factor. Ondank zijn lichaamslengte van ongeveer 6 cm en een even lange staart is deze muis een echte bikkelaar. Hij is directe familie van de huismuis, bosmuis en (jawel) de bruine rat (de ware muizen).

Deze dwergmuis (*Micromys minutus*) leeft vooral in rietkragen en ruig landschap bij waterpartijen, rivieren en kreken. Daar maakt hij op ongeveer een meter hoog het meest geweldige voortplantingsnest wat je je voor kunt stellen. Helemaal gevlochten van gras. Eerst maakt hij er stroken van en dan

wordt het in een mooi bolletje gevlochten. Dat doet hij binnen enkele uren, echt ongelooflijk. Hierin krijgt het vrouwtje na 21 dagen zwangerschap 2 tot 6 jongen en dat een paar keer per jaar. Kun je je dat voorstellen? Zelf ongeveer 6 cm lang en dan de jonkies daarvan, dat is dus helemaal priegelig klein.

Nu ben ik sowieso een fan van alle muizensoorten, maar deze heeft wel een speciaal plekje hoor. Leeft zijn hele leven in een waterrijke omgeving met alle natte uitdagingen van dien. Regen, wind en alle gure omstandigheden. Ze eten in de zomer en voor- en najaar vooral zaden, wortels, mossen, scheuten van planten en paddenstoelen. In de winter struint hij de grond en zijn territorium af naar insecten zoals motten, sprinkhanen en rupsen.

Echt één van de mooiste

dingen aan deze muis is zijn staart. Deze gebruikt hij als extra grijparm; hij wikkelt deze om elke stengel waar hij in kruipt op zoek naar eten. Een echte acrobaat. En als er dan gevaar dreigt als hij daar zo hoog in het riet zit, dan laat hij zich gewoon vallen en maakt zich op de grond uit de voeten.

Dwergmuis met nest
(Foto's: Herman. H. de Jongh)

De Hoeksche Waard is een eiland met veel water en riet, waardoor het zien en vooral vangen van een dwergmuis (met een val waarin ze blijven leven) hier relatief gemakkelijk is. Onze werkgroep vangt er de laatste jaren tussen de 70 en 100 per jaar. Nadat we dan de nodige gegevens hebben opgeschreven, zoals lichaamslengte, geslacht en gewicht laten we ze weer vrij. Steeds weer proberen we dan of hij zijn kunsten wil laten zien, door hem in een rietstengel te zetten. Soms werkt hij mee en dan kun je de meest geweldige foto's maken, maar vaker nog laat hij zich inderdaad vallen en verdwijnt razendsnel in de vegetatie. Ook in de braakballen van uilen komt deze soort best vaak voor. Dat was niet altijd zo, het lijkt de laatste jaren beter te gaan met deze soort. Het is fijn dat er ook soorten zijn waar-

over we een positief verhaal kunnen vertellen.

Het is soms moeilijk voor te stellen dat er redelijk wat mensen zijn die van heinde en ver naar ons toe komen om deze "dwerg" te zien. Maar aan de andere kant begrijp ik het heel goed, want deze soort is verreweg het meest schattige diertje van ons land. Ik wens iedereen daarom een keer een ontmoeting met de dwergmuis toe.

Waardzegger laat of geheel niet ontvangen?

Melden bij Aad Bruijnzeel via waardzegger@hw.nl en de redactie zal dit zo spoedig mogelijk proberen te herstellen.

Schapekuddes...

Door: Els van Gemeren

Op één van de laatste nazomerdagen fietsten we ten zuiden van Klein Profijt, toen we plotseling kuddes schapen aan beide kanten van de weg zagen lopen. Wat een prachtig plaatje leverde dat op. Tegelijk gingen mijn gedachten terug naar bijna 15 jaar geleden, toen we in de cursus voor Nationaal Landschapsgids les kregen van BasJan Niemansverdriet, (toenmalig voorzitter van LTO Noord) over schapen, onder het kopje Landbouw. Later tijdens de praktijkles bezochten we de boerderij van zijn familie. In die tijd waren er twee grotere schapenhouders in de Hoeksche Waard, maar hij had een kleine kudde als hobby en de paar schapen van Hoekschewaards Landschap (HWL) mochten bij hem logeren.

Schapekudde op de Staart...

Schapen worden grotendeels gehouden voor de vleesproductie en een paar procent voor hobby of fokkerij. De wol is eerder een kostenpost omdat het scheren vrij prijzig is en je heel veel wol moet hebben voor het rendabel is. Van de wol worden dekbedden en kleding gemaakt.

De schapen die in de Hoeksche Waard zijn te vinden, zijn *Texelaars*, die omschreven worden als een mooi ras met billen. Vanwege hun smalle achterbouw zijn er vaak problemen bij de geboorte van lammeren. Het gemiddelde was toen 1

$\frac{1}{2}$ lam per worp. En een abonnement bij de veearts. De *Swifter* daarentegen, niet zo mooi om te zien, heeft weinig problemen bij het lammeren. Doet dit vaak alleen en gaf toen $2\frac{1}{4}$ lam per worp.

Het probleem is vaak het voeren bij meer worpen en moet de speen of de emmer er aan te pas komen. Het *boerenschaap* is het gemiddelde van twee rassen. Niet echt vleesproductie, maar ook geen lammerproductie. Een probleemloos schaap.

Dat wil niet zeggen dat er geen zorg voor de kudde is. Elke dag gaat de schapenhouder controleren. 1 x p.j. worden de schapen geschoren. De hoeven worden gekapt om ze vrij te houden van ziekten/parasieten.

Ziektebeelden zijn; Zwoegerziekte, Blauwtong, Q-koorts, wormen/leverbot (rot)kreupel, uierontsteking.

vervolg volgende bladzijde

En een schaap kan soms omvallen door overgewicht, omdat ze in de winter vetter zijn dan normaal of wanneer ze drachtig zijn. Zij kunnen niet zelf opstaan en wanneer ze lang in die houding liggen kunnen ze doodgaan. De rugliggers weer recht helpen, is heel simpel, maar je moet het wel op de juiste manier doen:

Schape zijn herkauwers en lopen normaal lekker te boeren. Dat komt omdat in hun pens het gras verteerd wordt, waarbij veel gas vrij komt. Maar als het op zijn rug ligt, lukt dat niet meer. Het gas doet de pens opzwellen en dat drukt dan weer de longen plat waardoor het dier stikt. Het is dus heel belangrijk om een schaap weer op zijn poten te helpen. Wat je absoluut niet mag doen, is het schaap zijdelings rollen om het op zijn poten te helpen. Dan loop je het risico dat er letterlijk een knoop in zijn darmen komt, wat fataal is.

Ga achter het schaap staan en neem het dier bij de voorpoten vast, trek het omhoog totdat het op zijn achterste zit. Neem de tijd om de bloedsomloop te laten herstellen zodat het dier tot zijn positieven komt. Je weet tenslotte niet hoelang het in die houding gelegen heeft. Komt het schaap in beweging, laat je het voorover leunen zodat het vanzelf op de voorpoten terecht komt. Laat dan los en volg het een poosje. Het kan zijn dat het dier weer valt.

De schape die een paar weken geleden tegenover de Staart liepen, hadden het prima naar hun zin met de suikerbieten die ze hadden gekregen. Sommige sliepen op hun buik, zoals het hoort. Sommigen kwamen me wel even begroeten. Je gaat vanzelf lachen als ze hun gebiaat laten horen.

De Griendjes...

Ecologisch sprookje door: Cobi Smit

(deel 1)

Mijmerend lig ik met mijn rug tegen een wilg aan de rand van de griend bij Klein Profijt. Ik schurk mijn rug wat dieper tegen de bast en geniet van de eerste strelende stralen van een voorjaarszonnetje.

Ik zweef tussen zijn en niet zijn en ik geniet. Heel langzaam word ik mij van een soort gefluister bewust. "Hé pssstt!" Alleen besef ik niet dat het aan mij gericht is. "Hé pssstttt, jij met die rode trui!" Langzaam keer ik terug in mijn bewustzijn en open mijn ogen tot spleetjes. Het is goed dat ik tegen een boom zit geleund, want mijn ogen weten niet wat ik zie! Een prachtig klein figuurtje staat naast mij en kijkt mij heel vrolijk met grote olijke ogen aan.

"He pssstt, heb je zin om met mij te praten?" En van stomme verbazing kan ik alleen maar "ja" knikken.

"Ik heb je zitten observeren en zag dat je volmaakt gelukkig bent, je geniet van de zon, je ruikt de natuur, je neemt de geluiden in je op en je bent totaal ontspannen en dat is het beste moment voor ons om met de 'Groten' te communiceren."

Langzaam keert mijn besef terug en ik ben verbijsterd dat dit mij overkomt. Dit moet ik te baat nemen, dit mag ik nu niet stoppen.

"Hoe weet je dat ik gelukkig ben?", probeer ik en geloof eigenlijk niet dat ik antwoord terug zal krijgen. Maar rustig zegt het figuurtje: "Dat zie ik aan de kleurtjes om je heen. Alle kleurtjes vertellen over rust en geluk."

"Je hebt gelijk, zeg ik en ik voel me nog gelukkiger nu ik merk dat ik met je kan praten"

"Dat is mijn taak ook", zegt het figuurtje, "ik ben namelijk de verhalenverteller van dit grienddorp. Ik moet proberen zoveel mogelijk te vertellen en te horen, zodat iedereen goed op de hoogte blijft."

"Zo, jij woont hier? En is verhalenverteller je echte baan?", vraag ik.

"Ja, ik woon hier en nee", zegt het figuurtje, "mijn echte baan deel ik overdag met mijn mede griendjes, wij onderhouden de natuur. Het verhalen vertellen doe ik er bij. Vaak doe ik dat als we bij elkaar komen op onze rustdagen of bij grote feesten".

Ik hoor een woord wat ik niet ken, dus ik vraag ernaar.

"Je hebt het over griendjes, wat is dat?"

Het kopje gaat schuin en er verschijnt een grote glimlach. "Natuurlijk, dat weet je allemaal nog niet, maar zo heten wij: de griendjes. Wij leven hier met zijn allen in de wilgen van de griend én

illustrator: Jan Breedveld

in de wilgen die hier verspreid in de buurt voorkomen. Maar daar wonen meer de griendjes met een speciaal beroep. Vaak zijn zij de verbindingen met andere volken en dragen zij veel over van de berichten van de dieren die bij hen langskomen."

Ik merk dat ik langzaam aan de situatie ga wennen en er ontstaat een 'menselijke' conversatie, zonder remming.

"Ik vind het erg fijn dat je mij dit wilt vertellen, wil je mij nog meer vertellen over jullie leven?"

"Natuurlijk, vraag maar wat je wilt weten!"

"Je zei net dat jullie in de wilgen wonen, maar dat heb ik nog nooit gezien!"

"Dat is ook de bedoeling", zei het figuurtje, "niemand mag ons immers zien, wij zijn kinderen van de natuur, wij zijn niet bedreigd, niet bejaagd, doordat wij niet bekend zijn en dat willen we zo houden. Wij doen ons werk, we zorgen voor de natuur en dat moet zo blijven, wij hebben wel contact met de 'Groten', maar dat zijn allen figuren met een hart voor de natuur die volledig ons vertrouwen hebben gekregen. Als we onszelf niet willen prijsgeven, dan kunnen we dat en dan zijn jullie niet in staat om ons te vinden. Wij zitten dan in een andere 'golflengte'. Maar ik vind het wel leuk om met jou te praten en ik heb er geen moeite mee om dit allemaal te delen."

"In de wilgen wonen veel andere griendjes en samen zijn wij een dorp. Sommige wonen alleen, andere wonen samen. Meestal kunnen de griendjes die samenwonen niet tegen de eenzaamheid. Soms wonen ze ook samen omdat ze aan één ding werken en zodoende altijd met elkaar kunnen overleggen wat ze het beste kunnen doen."

Ik overwin mijn verbijstering en begin gezond nieuwsgierig te worden en ben erg benieuwd naar hun 'woningen'...

Wordt vervolgd

Madeliefje, Maria de Lange

Wilgenkatje, El van Rookhuizen

centraal

Pinksterbloem, Paul Kalkhoven

Grote ereprijs, Jannie Dam

Kievitsbloem, Joke Boerlage

Gi-Ga Groen!

Door: Marianne Boons (planten wg)

Met drie personen heeft de Plantenwerkgroep een presentatie verzorgd bij de CBS De Vliet in Klaaswaal. De school had een project in het kader van de Kinderboekenweek thema: Gi-Ga Groen en bij het HWL was om ondersteuning gevraagd. Of er mensen iets wilden komen vertellen over natuur en dieren... Merijn heeft een verhaal verzorgd bij een klas kinderen. Hier het verslag van het educatieve bezoek...

Natuur en zoogdieren

Van de plantenwerkgroep hebben Lizzy, Elza en ik de presentatie gedaan. Deze presentatie werd gegeven op de slotavond van het schoolproject. Ouders, begeleiders, kinderen en andere belangstellenden kwamen kijken naar wat de kinderen aan werk verzet hadden. De boekhandel was er aanwezig met boeken op maat.

Elza heeft een Power-Point presentatie gemaakt met daarin 52 plantjes. Dit slaat op het Stoeplantjes krijten. De bedoeling is om op straat te kijken wat er groeit. Je vindt een plantje en brengt het op naam. Dan krijgt je de naam van het plantje erbij. (Wij hebben ons laten inspireren door de Hortus in Leiden)

Het schoolplein bij de school was goed onkruidvrij. Er waren maar een paar plantjes te zien: Canadese fijnstraal, Heermoes, Klein Kruiskruid.

Het was al donker buiten, toch ging Elza met een telefoonzaklantaarn en twee kinderen nog even op zoek. Misschien leuk om een andere keer dit nog eens te doen.

Ik wilde aandacht voor de Floravannederland. Bij de Floravannederland vind je filmpjes met duidelijke uitleg over wilde plantjes. Bijvoorbeeld over de boterbloem. Daar zijn meerdere soorten van: kruipende, scherpe, behaarde en de blaartrek-

kende boterbloem. Ik vind het verrukkend deze verschillen te ontdekken. Met dit plantenverhaal krijgen we de handen van de oudere kinderen niet op elkaar. Maar we hadden ook een schedel van een koe meegenomen. En dat vonden ze *yak* en ook spannend.

Lizzy ging voor het verhaal van communiceren. Bomen en planten "praten" met elkaar. Dat doen ze via stofjes (chemische stofjes). Die stofjes gaan door de lucht en worden ook door de wortels en schimmels afgegeven. Een rups vreet een blad aan, dan komen de signaal stoffen VOC (= vluchtige organische stoffen waaronder fytoïden) vrij en gaan de lucht in. Deze waarschuwen insecten die rupsen opeten.

Bij een luizenaanval op de sapstroom van een plant worden zo lieveheerbeestjes gewaarschuwd. Die eten de luizen dan op. De signaalstof komt ook bij een andere boom of plant aan, dan verandert daar iets in de sapstroom, waardoor het sap van dat organisme bitter gaat smaken. Het blad van de andere plant of boom kan ook veruilen. Zo wordt het blad beschermd en minder aantrekkelijk om gegeten te worden. Als je door een bos loopt, ruik je dat de stoffen in de lucht zitten. Bijkomend voordeel is, dat deze stoffen ook de weerstand van de mens versterken.

Verder stonden er twee microscopen en konden de kinderen inzoomen op een insect met 'regenboogvleugeltjes' en een bloem met prachtige glinsterende kleuren. Deze activiteit werd heel druk bezocht. En veel aanwezigen hebben zich ook laten foppen door..... een bijenorchis. Wat een verrassing voor menigeen toen bleek dat op de foto alleen een plant was afgebeeld en dat de bij die erop zat gewoon een onderdeel van de plant bleek. De verrassing werd nog groter toen ze hoorden dat deze plant in de Hoeksche Waard groeit.

Wij trots, dit zo met elkaar gedaan te hebben. We kregen hulp en spullen om het verhaal zo duidelijk mogelijk over te brengen. Het hielp bij het verwonderen, bewonderen en samen genieten. De school bedankte het HWL met een donatie van 159,60 Euro! Dit geld was opgehaald met het verkopen van lekkers en drinken.

We hebben het met plezier gedaan.

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Door: Jan Plaisier

Afm.: 36 x 55 cm

Medio november van het vorig jaar waren we met de Werkgroep Natuurfotografie van HWL aan het fotograferen bij de Natuurbegraafplaats Zomerlanden. De opdracht was ‘abstract met takken’. Ik heb niet zo veel met abstract en bracht er dan ook weinig van terecht. Al zoekende kwam ik bij de oever van de Oude Maas. Een open gedeelte tussen de percelen griend. Van dit stukje landschap ging mijn hart sneller kloppen en maakte de frustratie van die ochtend helemaal goed. Gelukkig was het die dag redelijk helder weer en heb ik een paar goede foto's kunnen nemen, die ik later gebruikt heb om deze aquarel te maken. Op deze locatie was het namelijk niet ideaal om met ezel en penseel aan het werk te gaan. De modder was tamelijk zacht en bij het fotograferen zogen mijn laarzen al regelmatig vast. Wanneer ik een stap op zij wilde zetten, moest ik oppassen dat ik mijn evenwicht niet verloor. Werken met een schildersezal is dan helemaal geen optie. Ook die zakt weg en is verre van stabiel en dan is het tobben geblazen.

Langs de noordgrens van ons eiland tref je nog tal van oeverlandenschappen aan die de moeite waard

zijn. In dit geval is dit tussen de Heinenoordtunnel en de plaats waar de Barendrechtse brug gelegen heeft. Tussen twee hoger gelegen gedeelten met riet en wilgen, was een open gedeelte met uitzicht op de Oude Maas. Het was afgaand water en de modder was nog verzadigd van het water. Regelmatig overspoelde het water het droog gevallen gedeelte. Het effect hiervan was schitterend.

De lage stand van de zon had een prachtige invloed op de bomen en het riet. Het natte slib, het was afgaand water, weerspiegelde de lucht, de vegetatie en bomen op een indrukwekkende manier. De populieren of wilgen die langs de oever staan, hadden bijna al hun bladeren verloren. Wat er nog aan hing, was nog getooid in herfstkleuren. Zelfs begin december stonden tal van bomen nog in blad, sommige zelfs met nog groene bladeren. Alles bij elkaar een fraai samenspel van vormen en kleuren. Dit alles gaf me een boost om er een aquarel van te gaan maken. Wanneer ik er naar kijk, word ik er weer gelukkig van.

Deze locatie is uniek en we mogen dan ook best trots zijn op de Oude

Maas. Het is namelijk de enige zoetwater getijderivier van Nederland die we nog hebben, met langs haar oevers waardevolle uiterwaarden. Het is ook niet zomaar een rivier. De Oude Maas maakt deel uit van het Natura 2000 gebied. Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In dergelijke gebieden worden de plant- en diersoorten, die in Europa bedreigd zijn, beschermd. En doet men er alles aan om hun natuurlijke leefomgeving vanwege de biodiversiteit te behouden.

Traag stroomt het water
zonder vaste verblijfplaats.

Het komt of het gaat.

Kaal staan de bomen
te bekomen van hun verlies.

Nog even geduld.

De vieze modder
showt haar geleende schoonheid.

Verraderlijk mooi.

Alleen de zon gaat voor niets op!

Hoe denkt het HWL over zonnepanelen op land of water?

Door: Ron Broeders en Bart-Jan Kingma (wg Milieu & Planologie)

Met haar vele leden is HWL een invloedrijke organisatie op ons eiland, zoals bij vraagstukken rondom ruimtelijke ontwikkelingen en de gevolgen hiervan voor natuur en landschap. De werkgroep Milieu en Planologie overlegt hierover regelmatig met partijen. Denk bijvoorbeeld aan de gemeentelijke Biodiversiteitsagenda, een windmolenpark, of woningbouw.

Foto: Jan Prince

De energietransitie en ambitie van de gemeente HW om in 2040 energieneutraal te zijn, kan grote gevolgen hebben voor de inrichting van ons landschap. We moeten dan net zoveel energie opwekken als we op het eiland verbruiken. Dit leidt tot de vraag of het wenselijk is dat met grootschalige zonne-energie op land en/of water te doen?

Om deze vraag duidelijk te beantwoorden heeft de werkgroep Milieu en Planologie een visiedocument geschreven.

Open landschap is schaars en de concurrentie om grond groot. HWL vindt dat de schaarse ruimte beter gebruikt kan worden voor meer natuurontwikkeling of biologische/ natuur-inclusieve landbouw dan grootschalige zonneakkers. Zonneakkers hebben niet alleen landschappelijk impact, maar zij beïnvloeden ook de flora en fauna in een gebied. Hoewel de langetermijneffecten

ten nog onderzocht worden, noemen wetenschappers habitatverlies, fragmentatie van leefgebieden en microklimaatveranderingen als risico's voor (kwetsbare) soorten.

Daarnaast vindt HWL zon op water onwenselijk. Het Haringvliet is niet voor niets een Natura 2000 gebied met een beschermde status. Binnenland is het wateroppervlak in de HW veel te klein en de invloed op de krekennatuur te groot, als serieuze optie. Bovendien zijn de meeste krekken onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De noodzaak om over te stappen op duurzame, fossielvrije energiebronnen onderschrijft HWL volledig. Echter, duurzame energie infrastructuur is de zoveelste ingreep in het landschap, terwijl de natuur al tientallen jaren zwaar onder druk staat en er vanuit de overheid allerlei stimuleringsregelingen zijn om

de biodiversiteit uit het dal te helpen. Er zijn andere manieren om een fossielvrije energie infrastructuur te bereiken zonder akkers vol te zetten met eindeloze stellingen blinkende zonnepanelen.

De werkgroep Milieu en Planologie denkt daarbij aan onderstaande alternatieven:

- Verminderen van energiegebruik. Immers, energie die niet nodig is, hoeft niet opgewekt te worden. Hoewel de bewustwording op dit punt het afgelopen jaar door de hoge energieprijzen flink vergroot is, worden elektrische auto's steeds zwaarder en lijkt alles een snoertje of accu te krijgen. Hierdoor stijgt de gezamenlijke stroomconsumptie alsnog.
- Plaats zonnepanelen grootschalig op daken. Uitgaande van 50% geschiktheid bieden de daken in de HW naar schatting ruimte aan 100 á 150 hectare zonnepanelen!
- Integratie van zonnepanelen bij bestaande structuren zoals grotere parkeerplaatsen e.d. Zonnepanelen als overkapping zijn dan tevens verkoelend doordat zij schaduw bieden, zeker in combinatie met sedum (een vetplantje) met bloemen waar zomers bijen en vlinders op af komen.
- Andere bestaande oppervlakten binnen de bebouwde kom. Door zonnepanelen verticaal te plaatsen op wanden van bijvoorbeeld loodsen.
- Maak gebruik van reeds bestaande structuren in het landschap zoals geluidswallen of in bermen langs snelwegen.
- Tot slot zijn er alternatieve vormen van duurzame energieop-

Vervolg onderaan volgende pagina

Blij met nieuwe keuken in KP!

Door: Ruud Horijon

Medio februari is een lang gekoesterde wens van beheerder Merijn van den Hoogenhoff en de barvrijwilligers van NBC Klein Profijt in vervulling gegaan. De vanaf de ingebruikname van het bezoekerscentrum en verenigingsgebouw in 1995 geplaatste keuken is medio februari – na 28 jaar dus vervangen!

Reina en Merijn zichtbaar blij met de nieuwe keuken...

Vrijwilligster Reina Schol: "Ogenschijnlijk zag de keuken er nog helemaal niet zo slecht uit, maar de kastjes vielen haast uit elkaar, laden gingen stroef en er waren nog wel wat wensen om het praktischer en prettiger in te delen voor het barpersoneel. Samen met Leny Goedhart en Hanny Willemstein, hebben we onze wensen op

papier gezet. Na een rondje offertes werd budget beschikbaar gesteld door het bestuur en werd de klus gegund aan I-kook uit Oud-Beijerland."

Merijn vult aan: "We hadden wel uitdrukkelijk bedongen dat het bestaande nog in prima staat verkerende RVS aanrechtblad -ooit speciaal gemaakt door Numafa uit

Numansdorp- niet zou worden vervangen. Ook de bestaande apparaten zoals de koelkast, vaatwasser en magnetron zijn zoveel mogelijk ingebouwd. Dat maakte de installatie er niet makkelijker op, maar het spaarde schaarse grondstoffen. Als natuur- en milieuvereniging letten we daar vanzelfsprekend goed op."

Reina: "Het personeel is erg blij met het resultaat. De kastjes zijn beter ingedeeld. Er is extra kastruimte gemaakt, laden lopen soepel en het steriele wit is vervangen door warme houtkleuren. Als de gelegenheid zich nog eens voordoet, zou het mooi zijn het strak houten barblad te vervangen door een grillige herkenbare boomplaat, vergelijkbaar met de stamtafel in het Nationaal Landschapscentrum."

We zijn benieuwd of deze keuken ook zo duurzaam is, dat deze het 75 jarig jubileum haalt.

Oja, er worden nog steeds barvrijwilligers gezocht!

Meer info over deze functie kan je vinden op hwil.nl onder vereniging en dan vacatures >vacature gastheer/-vrouw.

wekking die de moeite van het onderzoeken waard zijn, zoals aardwarmte. Hoewel beperkt, lijkt deze optie in de Hoeksche Waard mogelijk.

Voorgaande opsomming van alternatieven voor zonneakkers is niet volledig. HWL dringt erop aan eerst

andere mogelijkheden te benutten voordat ons landschap en natuur als spreekwoordelijke 'kip met de gouden eieren' geslacht wordt. Het argument dat klimaatverandering natuur en landschap ernstig bedreigt, ontslaat ons niet van de plicht oplossingen te zoeken en gebruiken die onze omgeving ontzien.

Deze mogen wat kosten. Zowel in geld, tijd, als moeite, als dit ten goede komt aan de natuur en het landschap. Creativiteit is daarbij geboden. We kunnen een probleem niet oplossen met dezelfde denkwijze die het heeft veroorzaakt.

De uilen hebben hulpnodig!

Door: Ruud Polderman (wg Uilen)

Nu de balans opgemaakt kan worden, over de broedresultaten van het jaar 2022, is gebleken dat het eigenlijk een gemiddeld jaar was. Met ongeveer 45 jonge steenuilen op 25 broedlocaties was het een redelijk jaar. Ook bij de kerkuilen met 25 broedgevallen en 82 jongen viel het niet tegen. Met bijna 200 steenuilenkasten en rond de 90 kerkuilenkasten is het echter wel een hele klus om in de hele Hoeksche Waard alles bij te houden.

Wat mooi is het om een steenuiltje overdag in het zonnetje te zien zitten in het voorportaal van z'n kast. Dat doen ze graag en is een vertederend gezicht passend bij het landschap van de Hoeksche Waard. Een wat rommelig erf met wat houtwallen en kort gras en wat schapjes en verder rustig, is ideaal voor ze. Mooi ook als je later op de avond gaat wandelen met je hond en ziet ineens een schaduw

overvliegen van een kerkuil of ransuil. Onhoorbaar op jacht naar muizen maar een onvergetelijke ontmoeting.

Om dat alles in stand te houden is veel werk te verzetten. Alle kasten moeten minimaal eens per jaar worden bezocht om te inspecteren en zo nodig schoon te maken. Kast

ten moeten soms worden vervangen omdat ze slecht zijn geworden of beschadigd. Steenuilen kasten worden nogal eens gekraakt door mezen, spreeuwen en soms zelfs bijen.

Ook de kerkuilenkasten zijn na een broedgeval behoorlijk smerig door poep en braakballen. Met verse houtsnippers in een kast wordt de levenskansen van de uilen bevorderd en de kans op parasieten verkleind.

Op een klein aantal plaatsen zijn ook kunstnesten geplaatst voor ransuilen, want die broeden niet in een kast, maar moeten wel even worden nagekeken.

Jonge Steenuil wordt gewogen, gemeten en geringd voor onderzoek...

De vele contacten met de bezitters van de kasten zijn altijd zeer positief en onderhoudend. Zeker als er op een locatie uilen kunnen worden geringd, wat vaak een feestelijke tintje heeft.

Foto's Joost Hazelaar

De uilenwerkgroep bestaat uit een stuk of zes actieve leden, wat te weinig is om alle kasten op tijd te kunnen bezoeken. Vooral in het oosten van de Hoeksche Waard is grote behoefte aan iemand die met een ladder op stap kan, met één van de werkgroep leden. Ontzettend leuk om te doen met inspirerende ontmoetingen. Wie durft?

Voor contact en informatie:
Ruud Polderman
Uilenwerkgroep HWL
uilen@hwil.nl
Tel: 06-374 69716

Een lange ladder is onmisbaar voor de nestkastcontroles...

Fotowedstrijd werkgroep planten!

Het Hoekschewaards Landschap bestaat 50 jaar! Ook in het jubileumjaar bezoeken de leden van de Plantenwerkgroep van april tot sep-

tember weer vele (natuur)gebieden in de Hoeksche Waard. Naast deze bezigheid organiseren wij een **Jubileum Foto Wedstrijd!**

Stuur een foto van je favoriete (natuur)gebied uit de Hoeksche Waard **voor 15 augustus 2023** naar planten@hwl.nl

Het thema van de jubileum Foto Wedstrijd is: "de bloemrijke Hoeksche waard".

Stuur de foto in een aparte bijlage op, met in een mail kort weergegeven om welk gebied het gaat, waarom je er graag komt en een verhaaltje voor bij de foto.

Vermeld in de mail ook naam en adres, leeftijd als je jonger bent dan 16, mailadres en telefoonnummer.

Alle foto's zullen tentoongesteld worden in Klein Profijt, waar op zaterdagmiddag **9 september** de winnende foto bekend gemaakt wordt en aan de gelukkige van de winnende foto een prijs uitgereikt wordt.

In het voorjaar van 2024 maken we dan in het (natuur)gebied van de winnende foto een excursie met iedereen die een foto ingestuurd heeft.

Bijen in de griend!

Door: Klaas Bossen (knotploeg Krasse Knarren)

Ja, je leest het goed, bijen in de griend. Niet zo raar natuurlijk, 's zomers staat de griend vol met bloeiende planten. Die overigens niemand ziet, de griend wordt niet bezocht door passanten, het laarzenpad groeit elke zomer weer dicht.

Maar die bijen dan. Wilde bijen leven veelal solitair en nestelen veelal in de grond. Dat is een slechte plek, want de griend loopt zeker 's winters geregeld onder. Maar toch troffen wij bij onze seizoen start van het knotten 5 honingraten in de griend aan. Vol met bijen die daar een schitterend bouwwerk hadden gemaakt. Iedereen met zijn neus er boven op, nou ja, van gepaste afstand natuurlijk. Je wilt geen bijenzwerm achter je aan hebben. Zo vlug zijn wij nou ook weer niet!

Helaas is het gaan vriezen en sneuvelde het bijenvolk. Te weinig bescherming om de raten heen is hen fataal geworden. Zouden ze het in een holle knotwilg wel gered hebben? We hebben de raten eraf gehaald en ze naar Klein Profijt gebracht alwaar ze als educatief materiaal te zien zullen zijn.

1) Huis van de vis niet op orde...

PERSBERICHTEN

Door: Joost Kievit (voorzitter Water Natuurlijk)

Water Natuurlijk vond de massale vissterfte afgelopen winter in het Oudeland van Strijen verontrustend en stelde schriftelijke vragen aan het College van Dijkgraaf en Heemraden. Om herhaling te voorkomen, moet je onderzoek doen naar de oorzaak en maatregelen nemen. De antwoorden maakten duidelijk: Water als leefgebied voor vissen heeft nauwelijks prioriteit. Dat moet echt veranderen!

Antwoorden

Eerste vraag was, waar in de Hollandse Delta vissterfte was opgetreden na de korte vorstperiode van eind vorige jaar. Die vraag wordt niet beantwoord. Het waterschap stelt dat er 8 keer een melding van vissterfte is binnen gekomen. Ook de hoeveelheid dode vis blijft ongewis. In Strijen ging het in ieder geval om honderden dode vissen. Water Natuurlijk kreeg zelf melding van sterfte in Oud-

Beijerland, Spijkenisse, Zwiendrecht en bij Westmaas. In Strijen gaat het om een gebied met veel veen en er lijkt geen overeenkomst met de andere plekken met vissterfte.

Cruciale vragen waren natuurlijk: Is er onderzoek gedaan naar de oorzaak, naar het zuurstofgehalte? Wat was de uitkomst? Het antwoord was helder. Er is geen onderzoek gedaan!

Teleurstellend dat bij zo'n massale sterfte de waterbeheerder niet probeert om de oorzaak te achterhalen. Als argument wordt gegeven, dat vissterfte in het algemeen pas

zichtbaar wordt na een vorstperiode en dat meten met terugwerkende kracht niet mogelijk is. Dat mag zo zijn, maar in Strijen was de melding al gedaan toen de dode vissen nog onder het ijs dreven.

Oorzaken

We weten de oorzaak niet. Het is niet onderzocht. Wel gaat het waterschap in de beantwoording van de vragen in op de mogelijke oorzaken. Het zou in verband met de vorstperiode vrijwel zeker zuurstofloosheid zijn. Het waterschap noemt dat een natuurlijk proces en

natuurlijk is het zo dat een ijslaag verhindert dat zuurstof uit de lucht het water in kan. Wat niet vermeld wordt, is dat in een gezond watersysteem algen en andere groene plantjes leven die zuurstof produceren. Dat stopt pas als er door sneeuwval geen licht door de ijslaag kan. Daar was nu geen sprake van.

Onvoldoende waterdiepte wordt als belangrijke algemene oorzaak genoemd voor zuurstofloosheid en vissterfte bij vorst. Of dat in het Oudeland zo was, weten we niet. Wel is bekend, dat heel veel watergangen in de Hollandse Delta te ondiep zijn voor een redelijke waterkwaliteit. In het verleden zijn de waterpeilen voor de landbouw veel te ver verlaagd. Het belang van de ecologische functie van water en het leefgebied van vissen kreeg geen prioriteit.

Hoe verder?

Het waterschap belooft beterschap. In de nieuwe plannen voor het watersysteem wordt er meer rekening gehouden met het leefgebied van vissen en ander waterleven. Er komt ook overleg met natuurorganisaties en sportvisserij Zuidwest Nederland. Veel zal afhangen van de uitkomst van de verkiezingen van 15 maart en de samenstelling van het nieuwe waterschapsbestuur. Water Natuurlijk blijft zich inzetten voor waterkwaliteit voor de landbouw, maar ook voor de natuur.

Bijgewerkt tot 15 februari

Roy Relf
Martin Mekes
Familie Hordijk
Ineke Dat
Benedikte Mes
Gerrit de Bruin
Gert van der Pligt

Numansdorp
Mijnsheerenland
Nieuw-Beijerland/
Strijensas
's-Gravendeel
Oud-Beijerland
Heinenoord

Arjan van der Pligt
Gert-Jan van der Pligt
Gerard van den Assem
Ingrid van de Logt
Jacqueline Troost
Rens Ouwerkerk
Frank en Conny Frerichs

De volgende nieuwe

Heinenoord
Heinenoord
Krimpen a/d IJssel
Numansdorp
Numansdorp
's-Gravendeel
Puttershoek

2) Natuurgebied opgeruimd!

Natuurgebied “Oosterse bekade gorzen” bood even een andere aanblik, zaterdag 25 februari. Een bont gezelschap van vrijwilligers van sportvisserij verenigingen en Water Natuurlijk trokken onder begeleiding van boswachter Ronald in 't Veld het gebied in.

Gewapend met vuilniszakken, grijpers en een gezonde portie opruimwoede. Het gebied van Staatsbosbeheer langs het Hollands Diep ligt er weer een beetje schoner bij. Water Natuurlijk hielp Sportvisserij Zuidwest Nederland bij de landelijke actie om de waterkant schoon te houden. Met deze actie “Vang5” stimuleert de sportvisserij leden om minimaal 5 stuks of 5 minuten zwerfvuil op te ruimen bij een vistek. Dat bracht vrijwilligers van

beide organisatie samen aan de oever van het Hollands Diep. Een paar uurtjes opruimen leverde een wagen vol afval op. Voldoening bij de vrijwilligers maar ook ergernis over zoveel rotzooi in de natuur. Bijna allemaal plastic verpakkingsmateriaal. Onverteerbaar. Staatsbosbeheer zorgde voor een verantwoorde afvoer van deze vracht troep.

Nadere informatie:
Anne Mollema, fractievoorzitter
Water Natuurlijk Hollandse Delta
telefoon 0611017484

Joost Kievit MSc, voorzitter
Water Natuurlijk Hollandse Delta
telefoon 078-6731522

[hollandse_delta_wn | nieuws
\(waternatuurlijk.nl\)](http://hollandse_delta_wn_nieuws(waternatuurlijk.nl))

leden heten we hartelijk welkom!

André de Geus
Esther Thielen
Familie Lemans
T. Gaastra
Hilde Schoof
Familie Schutteman
R. de Koning

Maasdam
Mijnsheerenland
Strijen
Strijensas
Puttershoek
Puttershoek
Oud-Beijerland

Familie Cagé
Monique de Winter
Familie Uytewaal
J.B. Henry
Angeline Schoor
A.R. Fritsch

Strijen
Numansdorp
Strijen
Numansdorp
Numansdorp
Oud-Beijerland

A.L.V. 30 Maart 2023 om 20:00 uur

Het bestuur van Hoekschewaards Landschap nodigt u uit voor de ledenvergadering 2023. De vergadering zal plaatsvinden in het **Nationaal Landschap Centrum**, Veerweg 1c, Numansdorp. In verband met de organisatie stellen wij het op prijs als u zich vooraf aanmeldt bij het secretariaat.

secretariaat@hwl.nl

Agenda

1. Opening

- a. aanwijzing twee notulenmeelezers.
- b. ingekomen stukken en mededelingen.
- c. het jaarverslag 2022.
- d. Verslag ledenvergadering d.d. 10 november 2022.
- d. goedkeuren jaarrekening 2022, verslag kascommissie.
- e. aanwijzen nieuwe kascommissie.

2. Actuele bestuurszaken

De nieuwe leden hebben hun draai gevonden, het bestuur is vol op stoom. Toch ontberen wij nog twee mannen als aanvulling op een te klein algemeen bestuur. De taken educatie, excursies, cursussen, en lezingen worden uitgevoerd als bijbaan door andere leden. Het bestuur is thans druk bezig met de vorming van een plan om HWL toekomstbestendig te maken in een snel veranderende maatschappij. Groei, samenwerking en professionalisering staan daarbij centraal.

3. HWL 50|50 ons jubileum in 2023

We praten jullie bij over het jubileumprogramma voor 2023. Het lonkend perspectief, 17 iconische soorten, takkenfeest, fietsen en waardzegger komen hierbij aan bod. Vanaf 1 april willen wij maandelijks een thema uitrollen, waarin een soort, een landschap of een idee de hoofdrol speelt.

4. Financiën

- a. stand van zaken.
- b. begroting 2023.

5. Wat verder ter tafel komt

6. Rondvraag

7. Sluiting

Met vriendelijke groet en hopelijk tot ziens op 30 maart 2023,
het bestuur

In memoriam

Vaarwel mevrouw Roos,

Een monument van de Oeverloop is er niet meer. Ruim dertig jaar ontving mevrouw Roos - eerst met haar man - jaarlijks de oeverlopers in haar huis aan de Dordtse Kil. Vol trots liet ze haar tuin en huis daar buitendijks en op de meest zuidwestelijk uithoek van de Hoeksche Waard aan de Oeverlopers zien. Vanaf de allereerste keer dat het haar en haar man gevraagd werd, werden we warm ontvangen. De laatste jaren steeds met de ondersteuning van haar oudste dochter Maja. Altijd een prachtig rustpunt, bijna aan het einde van de eerste dagtocht. Een historische plek, niet alleen omdat zij daar vijfennegentig jaar geleden geboren werd. Ook omdat het vroeger een admiraliteitspost was om vroegtijdig vijandige oorlogsschepen op weg naar

die grote handelshaven Dordrecht te onderscheppen.

En wat was ze trots op haar tuin die onder invloed van het water echt zoetwatergetijdgebied was. En blij dat o.a. door aandringen van HWL ook daar plots een stenen dam als oeverbescherming aangelegd werd. Zo hebben we wat terug kunnen doen voor de jaren van gastvrijheid op haar erf.

De laatste maanden werden steeds moeilijker, zodat ze in december in verzorgingshuis "De Gaarde" in Oud-Beijerland opgenomen werd. Bij een bezoek daar werden herinneringen opgehaald en kwamen de recente foto's van de TV opname met acteur Dries uit 'Flikken Rotterdam' in haar tuin aan het water glorieus ter sprake. Ook de allereerste

Mevr. Roos (2016)
Foto: Jan-Piet Smit

groepsfoto van de oeverlopers werd door haar direct aan haar 'stoepje' herkend. Dat was 1992.

Mevr. Roos (pijl) neemt in de tuin van haar huis applaus van de Oeverlopers in ontvangst... Foto: Joop van Riet

Ze is nog voor een paar weken naar 's Gravendeel verhuisd. Maar na een val ging ze hard achteruit. Op haar verjaardag zijn nog alle kinderen en kleinkinderen langs geweest. Een dag na haar 95^e verjaardag – 12 februari - was voor haar het leven op. Ze is in kleine familiekring begraven.

Een monument is uit de Oeverloop weggedreven. Maar al die mooie herinneringen aan een blij opgewekte Mevr. Roos in haar bijzondere en geliefd tuin en vriend blijven. Met dank aan haar dat we haar zo lang gekend hebben. En sterkte voor haar kinderen met de leegte die ze na zo'n lang leven onvermijdelijk achterlaat.

Oeverlopers van de Hoeksche Waard

Vacature tuinploeg NLC

We zijn op zoek naar enthousiaste vrijwilligers met groene vingers, die het leuk vinden om 1x per week of 1x per 2 weken te helpen bij het onderhoud van de natuurtuin rondom het Nationaal Landschaps Centrum (NLC).

Er wordt in principe iedere dinsdagochtend gewerkt, behalve bij slecht weer. Interesse? Aanmelden kan bij Cees Andeweg via 06 40828165. Locatie: NLC, Veerweg 1 Numansdorp.

De tuinploeg is op zoek naar versterking!

Lijkt het je fijn om op dinsdagochtend in de buitenlucht te helpen bij het onderhoud aan de natuurtuin? Meld je dan aan!

Nationaal Landschapscentrum
Veerweg 1, Numansdorp

Joops PRIKBORD

Ook de insecten zijn op zoek naar een woning.

Te koop op Klein Profijt: insectenhôtels in alle soorten en maten!

Om op te hangen, heel handig op een paal en insectenhôtels om zelf in elkaar te zetten. Deze hotels trekken insecten aan die de natuurlijke vijanden zijn van bijvoorbeeld de rups en bladluis.

Hang of zet een insectenhotel bij voorkeur op een zonnige, bloemrijke en windvrije plek in de tuin. De ideale hoogte varieert van een halve meter tot ongeveer twee meter hoog.

Laat het hotel ook in de winter staan, sommige insecten overwinteren er in.

Vraag naar Reina of Carla voor meer informatie of stuur een mail naar winkel@hwl.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein
Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft
Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is geheel rolstoeltoegankelijk. 't Hof van Assendelft gedeeltelijk, daar is een traplift. In beide gebouwen is een invalidetoilet.

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Park- en Centrummanagement op maat

Wilt u meer weten over hoe u uw bedrijventerrein schoon, heel en veilig houdt? Christian de Wit (bedrijfsleider) vertelt u graag over de mogelijkheden.
christian@parktrust.nl | 06 - 10 17 64 52

www.parktrust.nl

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijkorf.nl/

QUADRAAT

QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Zon van der Heidestraat 25 | 3281 LZ Oud-Saalford | t 0180 81 72 33 | e info@quadrat.nl

HW
werkt!
Werk voor iedereen

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Röntgenstraat 10 - 3261 LK - **OUD-BEIJERLAND**
T 0186-621 430 - **Whatsapp** 0186-621 430
info@dominikq.nl www.dominikq.nl

hart
VOOR **REGELEN**

Deze zomer genieten van een opgeruimde schuur, garage, zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313

Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Een bijzonder streekproduct!
HOEKSCHE ZUIVEL

De lekkerste zuivel direct van de boer met de smaak van 'vroeger'.

Zwanegatsedijk 1A, 3299 LT Maasdam
06-2824 8040 | info@hoekschezuivel.nl

PROEF & ERVAARI

HOEKSCHEZUIVEL.NL